

Alkoholita eluviisi poole

Mida sel raskel teemal veel öeldud poleks? Tundub, et alkoholi mõrtsukalikust mõjust on juba piisavalt palju räägitud ja kirjutatud. Enamik väljapakutud abinõudest on küllap õiged, kuid nende ellurakendamist saab vaevalt kindlustada mingi määrase või otsusega, esmajoones oleks vaja ühiskonna enamiku kaasalöömist.

Mu ees on pakk vabariikliku karskusühingu väljastatud ankeete (täidetud). Kõigepealt tuleks võtta alkoholi-
tõrje edendamiseks, leiame rohkesti ilusaid vastuseid. Näiteks: täiustada noorsookasvatust; propageerida tervislikke eluviise; tõsta kultuuritaset ja tervikuna elu kvaliteeti jne. jne. Mida õieti selliste soovitusetega peale hakata? Kas me siis pole varem selliste eesmärkide poole pöödnud?

Seepärast oli toimetusel 17. märtsi vestlusringi tulnutele palve: räägime võimalikult vähe joomise kahjulikkusest, selle asemel püüdkem hinnata seniste meetmete mõjukust ning esitada maiseid (ellurakendatavaid) ettepanekuid alkoholi leviku piiramiseks.

Kuidas hinnata ajavahemiku

1. juunist 1985 kuni tänaseni!

TONU ANTON, linna täitevkomitee sekretär, joomarlust tõkestava komisjoni esimees: «Kõigepealt tuleks meelde tuletada, kuhu me olime välja jõudnud: 1984. aastal müüdi meie vabariigis sellistes kogustes alkohoolseid jooke, et ühe elaniku kohta tuli juba 11 liitrit sajaprotsendilist alkoholi. 1986. aastal juba märgatavalt vähem, ligemale 7,5 liitrit elaniku kohta. Ja mullu 5,96. Me teame, missuguste jõuvõtetega on selline vähenemine saavutatud. Pealegi on nende kahanevate arvude taga küllaltki sünye tagamaa — puskariajamise levik, viinaga spekulereimine, parfümeeriatoode joomine jms. Saame ka aru nende inimeste pahameelest suurte järjekordade üle, kel tuleb kord aastas või veelgi harvem kellegi juubeli puhuks või mingi muu perekondliku sündmuse tähistamiseks pudel osta.

Täitevkomitee on alkohoolsete jookide müümise korda mitutpidi reguleerinud, oleme kavandanud kõikvõimalikke meetmeid — spordi ja kultuuri edendamiseks, teeninduse ja kaubanduse parandamiseks, kasvatusasutuste töö tõhustamiseks jne. Mõneti on kõike seda ka teha püütud ning tehakse edaspidigi, ometi teame, et alkoholiõnõudlus on ikka veel väga suur. Nii et esialgu annab käegakatsutavaid tulemusi vaid müügi piiramine. Aga sooviksime väga, et mingit kasu hakkaksid andma ka teised, inimeselähedasemad võtted ja üritused. Igauhe ettepanek on teretulnud.»

ANDRES TARK, kaubandusvalitsuse juhataja kt.: «Kaubandus sõltub fondidest ja küllalt tihti muutuvatest müügieeskirjadest. Kolmel viimasel aastal on vähenenud viina, veini, likööride ja napside müük. Nõnda oli ka möödunud aastal. Samal ajal suurenes 10% õlle müük ja ka šampanjat müüsi naituke rohkem kui 1986. aastal. Samasugune olukord tuleb ilmselt selgi aastal. Kõige rohkem oleme hädas õllega. Nõudmine on võrdlemisi suur, eriti suvekuudel tekib rohkesti eba-meeldivusi — nii müüjatel kui ka tarbijatel, kes autodega kihutavad ühe poe juurest teise juurde.

Kes seab endale eesmärgiks maksu mis maksab oma lemmikjook kätte saada, see jõuab ka eesmärgile. Kuid tagasihoidlik inimene, kel tekib vajadus midagi kodusele peolauale asetada, langeb ebamugavasse olukorda. Seepärast paneme pühade eel rohkem müügil šampanjat ja kui on, siis ka kuiva veini. Ja et viinakaupluste müüjad kuival ajal päris töötada ei oleks, paneme ka õlle neisse kauplustesse.»

HEINO NOOR, kliinilise haigla arst: «Vähenenud on alkoholi tõttu hukkunute arv. Samuti harvenevad alkoholi-
psühhosi juhtumid. Peamine tegevus on siiski suunatud tagajärgedele. Põhjustest räägitakse vähem, eks siis kuuleme vähe ka põhjuste kõrvaldamisest. Ka uurimusi tuleb tagasihoidlikult. Oleks vaja selgitada, mis põhjustest tuleneb inimese destruktiiivne käitumine, eetilise laokile. Muude abinõude kõrval peaks noorsoo õigete ideaalide kujunemisele kaasa aitama rahvustunde edendamine. Kui noor inimene hindab oma rahvast, siis ta hindab ka ennast ja oma tervist.»

LOOMET LAJA, pensionär, karskustegelane: «Üldisele karskusele ei vii administratiivsed abinõud ega ka kultuurse joomise propageerimine. Kuid ajutise abinõuna võib kõik, mis kuigivõrd pidurdab joomameeste pealekasvu. Mind rõõmustab, et on hääbumas joomakommete propageerimine. Asutustes ja üldse avalikes kohtades korraldatakse üritusi ilma alkoholita. Kui mõnel pool ei suudeta karskust pidada — kangema joogi tass liigub laua all —, mis siis ikka teha. Vähemalt juba häbene-takse, joomine pole üldsuse silmis enam mingi auasi. Mõned pulmavanemad ja muud tavanditöötajad kipuvad kahjuks vana, s.o. viinajoomisega seotud kombestikku täitma. Ka selliste töötajate tegevust peaks keegi kontrollima.»

ATKO VIRU, TRÜ professor: «Kõik teame, et meie ühiskonda on viimasel aastal tekkinud ülemäärane kaletunud liingega, agressiivsusele kalduvaid noori. Selle vastu saame vaid kasvatusel täiustamise ning üldise kultuuritase me tõstmisega. Linna noortemaja «Sõprus» peaks olema kui haraline puu, mille oksad, s.o. noorte endi eestvõttel tegutsevad filiaalid asuksid koolides ja teistes kultuuriasutustes. Ülevõttel suunamisega ei edene sport ega muu isetegevus. Kõige olulisem on noorte endi huvi.

Aga kuni me noorte emotsionaalsest arendamisest veel üsna kaugel oleme, tuleks administratiivsed võtted ühendada rahva tuleviku pärast muret tundvate inimeste aktiivsusega. Kõigepealt ootan tulemusi ettevõtlikelt karskustegelastelt.»

EUGEN KAITSA, ülikooli teenistuja: «Massiteabevahendite kipuvad siiski ikka veel viinavõtmist ülistama. Paistab, et sellest on väga raske loobuda. Viimasel ajal tuntakse härdalt kaasa viinasabades seisjatele. Et on külm seista. Või suvel jälle paistab kõrvetav päike. Kas ei ole võimalik, et mõnele kannatajale tuleb pähe mõte võtta ette hoopis midagi muud, mõistlikumat?»

RIHO KAUBER, restorani «Kaunas» direktor: «Alkoholi piiramiseks on palju seadusi

vastu võetud, kuid kahjuks tehakse ka palju erandeid. Näiteks Tartu levimuusikapäevade ajal antakse korraldus hoida restoran lahti kella kolmeni öösel ning panna müügil võimalikult suur valik jooke. Seadustes on ka mõndagi imelikku, näiteks noorte kohta: restoranis käib noorema klientuuri seas alalõpmata sehkendamine, et lauas oleks üks nõutavas vanuses tellija. Selline vigurdamine küll ke-dagi karskuse poole ei kalluta. Kui oleks meie teha, me lubaksime õhtul tulla ainult ülikonna ja peokingadega. Riie-tusest oleneb ka inimese käitumine. Praegu kõikvõimalike pluukside ja joppidega noor-
kid kipuvad rüüselma ja rõvetsema, restoranist väljumisel läheb sageli kähmluseks.»

ARTEMI VAPRA, arst, TRÜ dotsent: «Sotsialismimaade linnades ei näe kusagil joobnud inimest. Sama võib öelda lõunavabariikide kohta, kus keh-tivad igipõlised tavad. Meie kombed on alla käinud, karskete elukommete juurutamisel tuleb eeskätt noorsugu silmas pidada.»

VALDUR LULLA, erikooli õpetaja, karskusühingu rajooniorganisatsiooni esimees: «Praegusel kujul on pioneeri-laagrid logejaate kasvatamise kohaks. Lapsi tuleks ühte koondada nende huvide ja kalduvuste järgi ning võimal-dada kõigile meeldivat ja arendavat tegevust. Aga karskusühingu eestvõtmisel võiks lastele korraldada seminare ja kursusi, näiteks õpetada 6—7 aastasi teatmeteoseid kasuta-ma.»

JAAN KÖRGESAAAR, ülikooli õppejõud: «Suur alkoholi levik näitab kultuuri langust. Viimane läheb üde ühelt põlvkonnalt teisele. Siiani on kool sellele tugevasti kaasa aidanud; praegune kool ei taha arvestada lapse huve ja võimeid ning õppurid ei pääse võime-tekohase töö juurde. Eriti valus on see probleem erikoolides.»

UNDEL KOKK, koolidirektor: «Kultuuri sisendamine nõuab kõikvõimalikelt riikli-kelt instantsidelt järjekindlust ning vanematepoolset toetust. Näiteks meie oleme ära jätanud mitmeid tunde kestvad diskod, mis pikapeale nüristavad lapsi: tülpimus soodustab ebaõpilas-likku käitumist, muu hulgas suitsetamist. Korraldame laste-le mitmekülgset arendavaid teemaõhtuid. Kultuurihuvidega noorel tavaliselt ei teki va-jadust alkoholi juua.»

HELDUR SAARSCO, ülikooli õppejõud: «Kõige otsese-malt mõjub lapsele vanemate eeskujul. Seepärast tuleks koolidel, aga ilmselt ka teistel lasteasutustel pidada kõige muu kõrval arvestust ebater-vislikult elavate vanemate kohta, nii et kasvatustöös saaks mingil määral vanemate kahjulikku mõju neutralisee-rida. Ja kui koolist või poli-kliinikust antakse õppuri kohta mingi õiend, võiks seal olla lause ka vanemate eluviiside kohta.»

VELLO HALLING, miilitsa-töötaja: «Kainestusmaja on väheke oma klientuuri uuri-nud. Andmete analüüsimiseks aga jääb meie jõud nõrgaks. Noorte suhteid alkoholiga

peaksid uurima ka koolid ja kõrgkoolid.»

HEDA KALA, haridusosa-konna lasteasutuste inspektor: «Võib paista uskumatu, kuid nii see siiski on, et täiskasva-nu harjumusi ja eluviisi saab mõjutada lapse kaudu. Uue programmi järgi töötades pa-neme suurt rõhku laste käitu-misele. Kui selgub, et vanema-te endi käitumine on meie taotlustega vastuolus, võtame vanemad ja kodu lähema vaat-luse alla.»

ANDRUS ÜÜVEL, miilitsa-töötaja: «Lõuna-Eestis peaks olema üks kinnine kool, kuhu paigutada selliseid lapsi, kes ei taha koolis käia või keda liht-salt ei saa pidada tavalises koolis halva käitumise pärast. Praegu on kaks võimalust — laps olgu vägisi oma koolis edasi või ta saadetakse Sindi erikooli. Aga ei ole üks ega teine õige lahendus. Minu töö-praktika on näidanud, et ka joodikute vanemate lastest saab asja, kuid selliste vane-mate tegevuse piiramiseks peaksid mõned seadused olema praegustest rangemad.»

ARTUR LOKK, metsatöö-skuskoondise kunstnik: «Kars-keid inimesi ja mittesuitseta-jaid tuleks stimuleerida. Näi-teks pikendada puhkust paa-ri-kolme päeva võrra. Kohali-ku nõukogu otsused õiguskor-ra kohta ja joomarluste piira-miseks peaksid olema igauhele rangelt kohustuslikud. Libe-raalitsemine on kurjast. Noor-soo kujundamisel tuleb eeskätt tugineda noorsoo enda initsia-tiivile, eakamate kohus on vaid õiget nõu anda.»

Sõna võtsid veel 11. kooli di-rektor **SIRJE HANNI**, 17. kut-sekeskkooli asedirektor **TIINA KALJO**, lastekaitseinspektor **RIINA SÖÖT**, pensionärid **ARMIN ALLAS** ja **ROBERT KOOK**, «Autovehude» kaadri-osakonna juhataja **AINO MU-RU** ja karskusühingu linna-organisatsiooni nõukogu sek-retär **ANNE LIGI**.

Lõppsõna ütles T. Anton.

Alljärgnevalt mõned arva-mused ja ettepanekud, mis on mitmel eri viisil ajalehetoi-me-tusse jõudnud.

● Asutada Tartu lähedale krooniliste alkohoolikute in-ternaat-töökoda.

● Tugevdada psühhoneuro-loogiahaigla Kaimi osakonna materiaalsel baasi ning tagada selles tulemuslik ravi.

● Asutada linna karskus-maja, kus võiks tegutseda me-toodikakeskus ning oleksid ruumid klubitööks ja sporti-miseks.

● 1. juuniks avada linnas noorte suveaed.

● Suuremates ettevõtetes kutsuda ellu noorteklubi.

● Koolides luua karskus-ringid või ühendada tervislike eluviiside sisendamine muu üldkasuliku tegevusega (sport, huviringid).

● Töövõimetuslehtede väl-jaandmisel (ja ehk isegi inva-liidsuse määramisel) võtta ar-vesse asjaolu, kui tervisekaotus tuleneb patsiendi enda sihlikust tegevusest.

● Ühiskondlikud organisat-sioonid peaksid kontrollima ri-tuaalsete ürituste läbiviijaid, et need ei propageeriks aegu-nud, alkoholi tarvitamisega seotud kombeid.

STEPAN KARJA
Kaljo Raua foto

